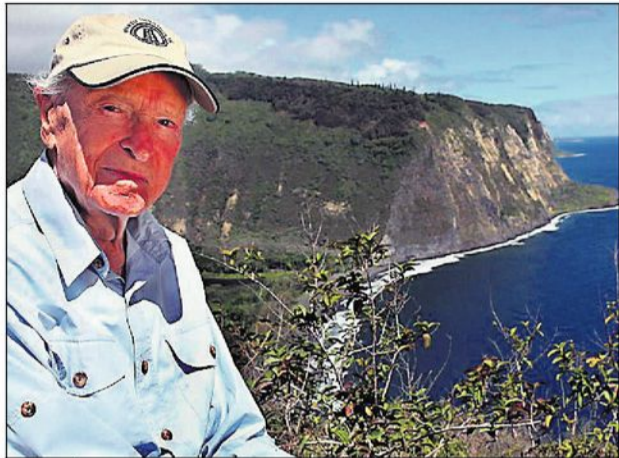

Historicus kroop in huid van DIE ÁNDERE SOLDAAT VAN ORANJE

door
CHARLES SANDERS

DEN HAAG — We staan op het strand van Scheveningen, bij de pier waar 23 november 1941 Erik Hazelhoff Roelfzema zijn kameraad Peter Tazelaar met een motorpedoboot (MTB) van de Royal Navy afzette. Het is de beroemdste scène uit de film Soldaat van Oranje; twee Nederlanders in bezet gebied, bereid te sterven. Jong, onbevungen, levend voor het moment.

• Erik Hazelhoff Roelfzema tijdens zijn laatste interview op Hawaii: „Peter was een held, een groot mens.“ FOTO: JOHANNES DALHUIJSEN

ERIK HAZELHOFF ROELFZEMA zei het op Hawaii, vlak voor hij in 2007 overleed: „Ik was niet de enige Soldaat van Oranje. Chris Krediet en Peter Tazelaar hadden minstens zo veel recht op die eretitel. Vooral de doldrieste moed van Peter grensde aan het ongelooflijke.“ Volgende maand verschijnt de biografie 'De grote Tazelaar, ridder en rebel'. Historicus Victor Laurentius beschrijft op indringende wijze het leven van deze ridder Militaire Willemsorde (MWO). „Tazelaar floreerde in de oorlog, onder extreme omstandigheden. Vredestijd? Niet zijn ding. Maar een held, dat was hij!“

„Net 21 jaar werd hij met een onmogelijke opdracht in bezet gebied gedropt“

• Peter Tazelaar hield van drank en vrouwen.

Historicus Victor Laurentius: „Hazelhoff, Chris Krediet en Peter Tazelaar waren de hoofdrolspelers in dit bizarre oorlogsspel. Jachtvlieger Bob van der Stok, hij zou later furor maken bij 322 Spitfire-squadron, had het plan bedacht. Geheim agenten naar Nederland brengen om het verzet tegen de nazi's te coördineren en te rapporteren aan koningin Wilhelmina in Londen. Bijzondere jongens. Intelligente, vrijgevochten. Geboren op Java of Sumatra. Sommigen met Indisch bloed in de aderen. Het maakte Tazelaar anders. Uiterlijk, met zijn donkere ogen en zwarte haar, maar vooral ook van binnen.“

PETER TAZELAAR

RIDDER ZONDER

Laurentius werkte als onderzoeker voor het Rode Kruis, waar hij overlevenden en nabestaanden van de concentratiekampen opspoorde. Zijn biografie 'De grote Tazelaar' leest als een jongensboek. Het moest geen gortdroog wetenschappelijk werk worden. Dus maakte hij een boek, Peter Tazelaar waardig: snel, spannend, sensationeel. Maar ook een biografie die van begin tot einde op feiten berust.

Laurentius liep dezelfde voetocht door de Pyreneeën die Peter Tazelaar tijdens zijn latere vlucht van bezet Nederland naar vrij Engeland voerde.

„Ik wilde zien wat hij zag“, aldus de historicus, „het gevoel krijgen dat hij moet hebben gehad. Tazelaar is samen met Hazelhoff de grootste oorlogsheld die ons land ooit heeft gekend. Met als belangrijk verschil tussen die twee dat Erik kon onderhandelen, met politici en beleidsmakers, zich realiseerde dat je soms compromissen moet sluiten. Peter was daartoe niet in staat en niet bereid.“

Winnaar in de oorlog, verliezer in vredestijd. Tazelaar was geen elite, Leidse student, lid van de beroemde Minerva-sociëteit, zoals Krediet en Hazelhoff. De zoon van een hoge ambtenaar in Nederlands-Indië kwam in 1938 naar Nederland om marineofficier te worden. Maar het adelborstenpak zat de vrijgevochten achttienjarige veel te nauw. Hij verliet de marine al in 1939 en ging werken bij de koopvaardij, want de zee was zijn grote liefde.

„En de vrijheid“, vertelt Victor Laurentius. „Dat gold voor al deze kerels. Tazelaar probeerde vlak na de Duitse inval in mei 1940 naar Duinkerken te komen om zo Engeland te bereiken. Hij heeft in Zeeland nog zij aan zij met Franse troepen tegen de SS-divisie 'Deutsch-

land' gevochten. Daarna belandde hij in een verzetsgroep, met geestelijk vader jhr. J. Schimmelpenninck uit Den Haag.“

'Oom Alexander', zoals zijn verzetsnaam luidde, besloot dat Tazelaar maar naar Engeland moest. Omdat er geen rechtstreeks contact met Londen was. Hij monsterde aan op het Zwitserse vrachtschip St. Cergue, waar hij de twee andere Engelandvaarders Bob van der Stok en Erik Hazelhoff Roelfzema ontmoette. Na een kort verblijf op de Faeröer Eilanden bereikten de drie het Verenigd Koninkrijk.

Daar werd 'Contact Holland' uitgewerkt door Hazelhoff, na samenspraak met koningin Wilhelmina en de Britse geheime dienst. Peter Tazelaar was de eerste agent die aan land zou worden gebracht. Hij was de beste man voor de klus. 'Circus Hazelhoff Roelfzema'

• Auteur Victor Laurentius op de Scheveningse pier waar Peter Tazelaar 23 november 1941 door Erik Hazelhoff Roelfzema aan land werd gebracht.

FOTO: MATTY VAN WIJNBERGEN

Op wonderbaarlijke wijze overleefde hij de bezetting, maar de vrouwen en de whisky nekten hem

werd de operatie intern en met een grijs genoemd. Peter dronk veel en had vooral oog voor de vrouwen in die Londense dagen, zo vlak

voor vertrek naar Nederland. In de wetenschap dat hij waarschijnlijk niet levend zou terugkeren van zijn missie...

Die novembernacht van 1941 liep Erik mee de Scheveningse pier op, eigenlijk niet meer dan een golfbreker. Ze namen afscheid, Peter stak nog een sigaret op, zich amper bewust van het gevaar van Duitse militairen vlak in de buurt, en wachtte tot de Britse motorpedoboot met zijn vriend uit het zicht verdween.

„Stel je voor“, zegt Laurentius, „net 21 jaar en met een onmogelijke opdracht in bezet gebied gedropt. Peter moest van Wilhelmina en de Britse inlichtingendienst MI-6-leden voor de toekomstige regering vanuit het bezette Nederland naar Londen halen. De Koningin was gek op Tazelaar, zag 'die jongen' dronken over de muur van de 'Mews', hun verblijfplaats in Londen, klauteren. Hazelhoff, Krediet en Tazelaar noemden haar liefkozend 'de ouwe'. Zoals de commandant van een marineschip...“

Tazelaar slaagde erin twee leden van het toekomstige kabinet te persen. Hij had ook nog een MI-6-opdracht. Het terughalen van ondergedoken Engelse vliegers en het opzetten van een ontsnapingsroute.

Toen de MTB hem en andere verzetsmensen weer zou ophalen, 17 januari 1942, liep het mis. Tazelaar kon uiteindelijk op miraculeuze wijze aan de nazi's ontsnappen, maar anderen werden door de Duitsers opgepakt. Het zou een lu-

ALSOF JE ONS BEROOFT!

CHEESEBURGER KING DEAL

Alleen in deelnemende restaurants. Niet geldig bij BURGER KING® Schiphol Plaza en Schiphol Lounge. Zolang de voorraad strekt. Aanbod bevat één burger, small KING Fries en een 0,25L Softdrink. Veranderingen in het aanbod niet toegestaan. TM & © 2009 Burger King Corporation. Alle rechten voorbehouden. © 2009 'Coca-Cola' and the Dynamic Ribbon device are registered trademarks of The Coca-Cola Company

Onweer

Donkere wolken trekken zich samen boven het grote liquidatieproces. Tenminste, dat vinden advocaten van enkele hoofdverdachten.

Wat is er aan de hand? In het enorme strafdossier zijn 177 verslagen teruggevonden van zogeheten 'geheimhoudersgesprekken'. Dat zijn afgeluisterde telefoontjes tussen advocaten en hun cliënten. Die werden door de politie opgenomen toen verdachten met hun advocaat belden. De wet schrijft voor dat de verslagen daarvan direct moeten worden vernietigd en de informatie niet mag worden gebruikt in het onderzoek. Want iedere Nederlander moet ervan uit kunnen

JOHN V/D HEUVEL

gaan dat hij vrijuit met zijn advocaat kan praten, zonder dat opsporingsdiensten meeluisteren.

Sinds de strafzaak tegen de Hells Angels had justitie gewaarschuwd moeten zijn dat het niet vernietigen van dit soort telefoontaps ernstige consequenties heeft. De Amsterdamse rechtbank strafte het openbaar ministerie genadeloos af omdat honderden geheimhoudersgesprekken nog gewoon in het dossier zaten. Het OM werd niet-ontvankelijk verklaard en de Hells Angels konden naar huis, zonder dat de strafzaak inhoudelijk werd behandeld.

Justitie lijkt er niets van te hebben geleerd. Afgelopen week werd bekend dat de aanklager in Den Bosch een half jaar na sluiting van het onderzoek naar de heling van vijf gestolen oude meesters nog zeker zestig geheime tapgesprekken heeft ontdekt die vernietigd hadden moeten zijn.

De fout kwam aan het licht toen officier van justitie Lukowski in februari opdracht gaf voor een laatste controle, legde hij woensdag uit. De officier heeft al erkend dat het een onherstelbaar vormverzuim is, maar vindt dat de rechtbank het kan laten bij die vaststelling.

Het is maar de vraag of dat ook gebeurt. De rechtbank in Amsterdam torpedeerde afgelopen donderdag in een vernietigend vonnis een omvangrijk onderzoek naar onder meer pistoolmitrailleurs, handgranaten, raketwerpers en de springstof semtex. Zonder omhaal zegt de rechtbank dat ambtenaren die zijn belast met opsporing en vervolging (politie en justitie!) geheimhoudersgesprekken, „doelbewust niet vernietigd” hebben. Slechts op basis van onrechtmatig aan het dossier toegevoegde transcripties van die gesprekken werd de verdachte aangehouden. Officier van justitie mr. Jos H.M. van Leijen is in de strafzaak tegen de 43-jarige Amsterdammer Manfred S., tegen wie hij twee weken geleden twee jaar celstraf eiste, niet-ontvankelijk verklaard.

Gaat dit nu ook gebeuren bij het liquidatieproces? Enig lichtpuntje voor justitie is dat de fout door het OM zelf werd ontdekt en direct aan de rechtbank en de advocaten is opgebiecht. Ook lijkt de uit de gesprekken opgevangen informatie niet in het onderzoek te zijn gebruikt.

De Amsterdamse rechtbank ging afgelopen maandag nog niet direct zover consequenties aan de fout te verbinden. Maar de dreigende onweerswolken boven het justitieapparaat zijn nog zeker niet verdwenen.

Reacties of tips?
jvdheuvel@telegraaf.nl

VREES

• De twee adjudanten van de Koningin - Tazelaar (omcirkeld) en Hazelhoff Roelfzema (achter Wilhelmina, links) - wachten aan de vliegtuigtrap, als Wilhelmina in 1944 met een Dakota op het al bevrijde Gilze-Rijen landt.

FOTO: SPAARNESTAD

guber einde betekenen voor veel 'goede Nederlanders'. Mensen als Schimmlpeninck en Eduard Latuperisa werden op de Leuserheide gefusilleerd. Peter wist, via Zwitserland en Spanje, terug te keren in Londen. Als een kat met negen levens.

Historicus Victor Laurentius: „In Engeland raakte Peter tussen wal en schip. Hazelhoff en Krediet staken de oceaan over om tot vlieger te worden opgeleid. En Tazelaar? Die werd brandweerman in Londen. Maar toen ging Wilhelmina voor hem pleiten bij de minister van Oorlog. Hij kreeg een commando-opleiding en heeft nog diverse klussen voor MI-6 geklaard. Als geheim agent werd hij gedropt in Friesland, dat gebeurde na interventie van prins Bernhard. Hij beleefde er angstaanjagende avonturen. De SD Groningen en SD Heerenveen zaten hem keer op keer op de hielen. De Engelsen beschouwden Tazelaar ook als held, hij kreeg een hoge Britse onderscheiding.”

Het was Peter Tazelaar die uiteindelijk met koningin Wilhelmina in 1944 naar het al bevrijde zuidelijke deel van Nederland reisde. Samen met Hazelhoff Roelfzema werd hij haar adjudant. Beroemd

is de foto waarop hij en Hazelhoff op Gilze-Rijen aan de vliegtuigtrap staan als koningin Wilhelmina arriveert.

Samen met haar woonde hij op landgoed Anneville bij Breda. En het was dankzij Wilhelmina en Bernhard dat Peter Tazelaar de Militaire Willemsorde kreeg, overigens maanden ná Krediet en Hazelhoff. Zijn reputatie van 'op de vrouwtjes jagende boekancier' werkte tegen hem. Hoge ambtenaren en militairen vonden die wildebrus maar een vreemde snuiter. Toch was het Tazelaar die de Koningin uiteindelijk het nieuws bracht van de Duitse capitulatie.

Peter Tazelaar ging na de bevrijding naar Indië, daar haalde hij zijn moeder uit het jappenkamp. In de jaren vijftig werkte hij voor de Amerikaanse inlichtingendienst CIA, hij had een eigen 'runner'. Hij werd naar het voormalige Oostblok gestuurd, zogenaamd als vrachtwagenchauffeur. Geruchten als zou hij door de KGB in Boedapest zijn gedood, bleken niet waar.

Peter Tazelaar bleef in leven,

maar een glansrijke loopbaan werd het in vreedstijd niet. De vrouwen (hij trouwde vier keer, kreeg twee kinderen) en de whisky nekten hem. Hij had zelfs geen geld om een kaakwond, opgelopen nadat een Duitser hem met diens geweerkolf had geslagen, te herstellen. Jarelang verbeet hij de pijn. Uiteindelijk betaalde prins Bernhard de operatie.

Tazelaar was in 1977 aanwezig op de set van de film Soldaat van Oranje, naar het boek van Erik Hazelhoff Roelfzema. Zijn rol werd vervuld door Jeroen Krabbé. Maar op de première in Tuschinski zochten koningin Juliana en prins Bernhard vergeefs naar hem. Peter had de uitnodiging in de wind geslagen en zat in een bar om de hoek een borrel te drinken...

In de jaren tachtig werkte hij op een schip in de haven van Scheveningen. Als hobby, als tijdverdrijf. De oorlogsheld stierf 6 juni 1993, 73 jaar oud. Arm, maar niet eenzaam. Zijn laatste dagen werd hij liefdevol verzorgd. De vriendschap met Hazelhoff was toen allang voorbij.

• Peter Tazelaar (r), zij aan zij met Erik Hazelhoff Roelfzema ten tijde van de opnamen voor de film Soldaat van Oranje. „Op de première schitterde hij door afwezigheid, daar had hij dan weer geen trek in.”

FOTO'S: UIT BOEK 'DE GROTE TAZELAAR, RIDDER EN REBEL'.

„Samen met Erik Hazelhoff Roelfzema is hij de grootste oorlogsheld ooit”

Toch waren de twee geen gezwoeren vijanden geworden, zoals wel is gesuggereerd.

Erik Hazelhoff Roelfzema vertelde in zijn woning op Hawaii, vlak voor hij zelf 26 september 2007 stierf, tegenover De Telegraaf in zijn laatste interview: „Peter was een held, een groot mens. Hij kende geen angst, gevaar gaf hem vleugels. Zowel Chris Krediet als Tazelaar verdient de titel Soldaat van Oranje, al werd ik daardoor bekend. De geschiedenis zal uiteindelijk oordelen. Maar dat oordeel moet goed uitpakken voor Peter. Hij heeft in bezet gebied dingen gedaan die geen ander had gekund of gedurfd. Een bijzondere kerel, een geboren held. Waar hij nu ook moge zijn, Peter Tazelaar zal het best rooien.”

Historicus Victor Laurentius: „Ik heb de mens Tazelaar willen neerzetten in deze biografie. De man die hield van drank en vrouwen, altijd op jacht was. Maar ook een man die gek was op honden, iemand die veel, heel veel boeken las. 'De grote Tazelaar', de ridder, de rebel, de boekancier. In 2009 is het 65 jaar geleden dat het zuiden van ons land werd bevrijd. De ampere voor te stellen rol die Peter daarbij speelde, mag nimmer in de vergetelheid raken.”

'De grote Tazelaar, ridder en rebel'. Verschijnt 5 mei, te bestellen via www.petertazelaar.nl Prijs: € 35.